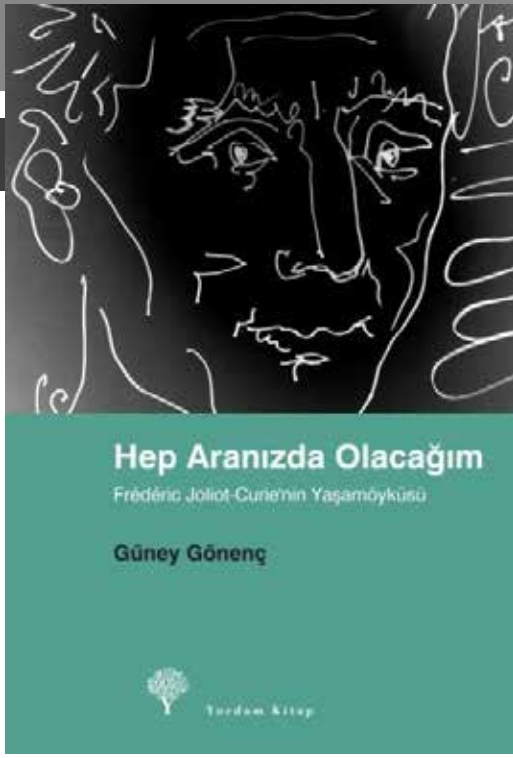

Zelal Özgür Durmuş

KÜNYE

Hep Aranızda Olacağım
Frederic Joliot-Curie'nin
Yaşamöyküsü

Güney Gönenc
Yordam Kitap, 240 sayfa
 ISBN 978 944 122 23 8
 İstanbul, 2008

“HEP ARANIZDA OLACAĞIM!” DİYENLER

Ömür boyu süren mücadelenin içinde şekillenmiş yaşamlara, yaşamı şekillendirmiş insanlara ait bir söz. Tarihin akışında sürmeye devam eden mücadelede, mücadele edenlerin yanında, zihninde olmaya devam edeceklerine dair verilmiş manevi bir sözdür bu. 2011 yılında kaybettiğimiz ODTÜ öğretim üyesi, elektrik mühendisi Güney Gönenc bu bakışı Frederic Joliot-Curie'den devralmış görünüyor, hayatında uygulamak için aktif emek harcıyor ve ardına miras olarak bırakıyor. Bilimciler dünyasına, bilim severlere, bilimin insanlık için umut olduğunu düşünenlere ait bu mirasın öyküsü bugünlere nehir gibi akan bir kitapla ulaşıyor.

Bir bilimcinin bir başka bilimciyi, yaşamına değen diğer bilimcilerle birlikte anlattığı, tarihin hızlı akışında hem bilimin hem insanın yücelen mücadelesini gösterebildiği bir kitap. Birinci savaş yıllarında muharebe alanında röntgen çekimi yapan Marie Curie öyküsünden Fransa akademisinde kadın, erkek hem bilimin hem toplumsal sorumluluğun üzerinde yükselen yıllara uzanan bir kitap. Kapitalist açgözlülükle yeniden başlayan savaş yıllarında üniversitedeki direniş cephesinden savaş sonrası süren tehdit koşullarında barış için “savaşım” a uzanan öyküleri bulmak mümkün. Gerçek yaşam öykülerinin sürükleyiciliği gerçek kahramanlıklarda gizli olmalı.

Önereceğimiz kitaba konu olan *Joliot-Curieler* kimdir, diye bakarsak ve çoğu zaman yapıldığı gibi tarihten arındırılmış bir biyografi oluşturursak eğer, atom çağının parçacıklarıyla oynayan geleneğin üyelerindendir diyebiliriz. Üniversitede Radyum Enstitüsü'nde çalışırken nötron ve pozitronun keşfedilmesi sürecine katkı koyan, yapay radyoaktifliğin keşfiyle Nobel Kimya Ödülü'nü ve barış mücadelesiyle Lenin Barış Ödülü'nü alan, ülkesinde nükleer enerji çalışmaları yürüten ve yeni bilim insanları yetiştiren fizikçiler olarak düşünebiliriz. Fakat daha fazlası var kitapta.

Kitapta *Joliot-Curieler*le birlikte göz gezdirilen diğer bilimciler de yine çalışmalarlarıyla 20. yüzyılın önde gelen insanlarıdır. Çiftin doktora danışmanı olan *Paul Langevin* manyetizma üzerine çalışırken alanın atomlarla ilişkisini kuran, ultrasonik ses dalgalarını saptayabilen araçlar üzerine çalışan, görelilik teorisine katkı yapan ve anlaşılması için ikizler paradoksu hikâyesini yazan kişidir. Diğer danışmanları, *Marie Curie* radyoaktivite çalışmaları ve radyum, polonyum elementlerini keşfetmesiyle iki kere Nobel Ödülü almış ilk kadın bilim insanıdır. Atom çekirdeğindeki büyük enerjiyi ortaya çıkaran “zincirleme çekirdek tepkimesi”ni birlikte çalıştıkları kürsü arkadaşları *Hal-*

ban ve *Kowarski*'iyle, Langevin'in yanında kuantum mekaniği üzerine çalışan *Solomon* ile tanışırız. Ve ABD'deki karşı cephe *Oppenheimer*, *Fermi* gibi bilim insanlarının atom bombası üzerine çalışmakta oldukları ve şehir üzerinde patlatılmasına onay verdikleri öğreniriz.

Bu bilim insanlarının alan çalışmalarının yanı sıra, esas olarak onları yaratan koşulları da anlatan kitabın yazarı ise bir başka devrimci bilim insanı olan Güney Gönenç'tir. Kendi yaşadığı ülkenin toplumsal sorunlarına dair çözüm üretmeye çalışan, bulunduğu her toplumsallıkta örgütlü durmayı önemseyen birisidir o. Joliot-Curie'leri yazmayı istemesi, iki savaş arasında yaşamın çok zor olduğu koşullarda bir tarafı tutan insanların umutlarını, motivasyonlarını bugüne taşımak. Dolayısıyla kitaptaki kesit, portreler dizisinden ziyade onun tarihi okuma perspektifiyle yeniden canlanıyor; heyecanla göğsümüzü kabartıyor.

BİLİM İNSANININ TARAFI

Tarafsızlık, ideolojiler üstü durma söylemi bilim alanı konuları ve meraklıları için sıklıkla telkin edilen bir pozisyon. İşinde gücünde bir insan olarak hem de araştırma süreçlerinde, araştırılan nesnede insanın ve siyasetin hiç izi görülmezken ne gerek var toplumsal sorumluluklar üretmeye? Mesleki haz, akademik kariyerde yükseliş ve ürünlerin "katma değer"e dönüşmesi mutlu ve tatminkâr bir hayat için yeterli değil mi? Ancak hayat bir laboratuvar odasıyla ev arasındaki yoldan ibaret mi ki? Üretilenlerin kim için, nerede kullanıldığını bilmek, sorumluluğunu almak gerekiyor. İçinde yaşadığımız dönemdeki koşulların insanlığa ne vaat ettiğine bakmak gerekiyor. Bugünkü benmerkezci yaşam için de geçerli bu, korkunun savaşın hâkim olduğu dönemler için de geçerli.

Kadınların üniversite okuyamadığı Polonya'dan Fransa'ya geçen Marie, babası Paris Komünü'nde direnmiş Pierre ile yoksunluklarla çalıştıkları laboratuvarında tanışır. Keşfettikleri radyum ve diğer elementler için patent almayı reddettikleri bir kültür üretirler. Bu laboratuvarlarda türeyen dostluklardan işbirlikçi Fransız hükûmetine ve Nazi işgaline karşı direniş örgütlenir, kimyasallar artık bomba yapımında kullanılır. Frederic Joliot-Curie evini terk etmeyerek Nazilere karşı direnişe katılır ve profesörlüğü yanında direnişin Ulusal Cephe Başkanlığı görevini üstlenir. Savaşın ardından Dünya Bilim Emekçileri Federasyonu (World Federation of Scientific Workers) kuruluşu için çalışır ve başkanlık sorumluluğunu kabul eder. Hemen ardından atom bombası üretimi ve kullanılmasına karşı mücadele başlatan Dünya Barış Konseyi Başkanlığı'nı yürütür. Tüm bunları korkmadan, Fransız Komünist Partisi üyesi olarak yapan bir insan.

Güney Gönenç'in, bu mücadelenin yazılması ve basılması için uğraş verdiği 1980'li yılları düşünürsek kesif karanlığın içinde bir mum ışığı yakmaya çalıştığını görebiliriz.

Türkiye'deki örgütlülüğü ve toplumsal mücadeleyi bir askeri darbenin içine tıkan ve yaşamı tamamen piyasa ilişkilerine teslim eden 12 Eylül Döneminde insanın yalnızlığını yıkacak tarihsel yoldaşlarını hatırlaması, hatırlatması çok kıymetlidir. Karşı devrimci zorbalığa rağmen insanın kendi kaderini eline alma destanın parçası olan bir yapıt ortaya çıkmıştır.

Kitabı okurken nerede Güney Gönenç'in sesi geliyor, nerede Marie Curie ders anlatıyor, nerede Frederic Joliot-Curie direniş meydanına çağırıyor, birbirinin içine giriyor ve bu isimlerin birbirinden ayırt edilemez bakışlarını görüyorsunuz. Aydınlığın, insanlığın şefkatini hissediyorsunuz. Hangi sayfayı çevirseniz onurlu bir tavır, bugünlere iz bırakan bir söz ile karşılaşıyorsunuz. Bu insanlar gökten melek olarak inmedi; ama kendi çağlarının karanlığına karşı birbirlerine tutunarak, ütopyalarına inanarak kendi insanlıklarını oluşturdular. Onlardan öğrenecek çok şeyimiz var. Ve de yapacak çok işimiz.